

Útmutató az 1. számú gyakorlathoz: Azonosítsd a dalokat!

Azt szeretnénk bemutatni, hogy milyen nehéz lehet a gyerekek és szülők számára a különféle gyerekjogok megértése jogi szövegek alapján, és milyen kalandos vállalkozás lehet ezeket a mindennapi nyelvre lefordítani.

Módszer:

- ▶ A dalok azonosítása nagycsoportos munkában zajlik.
- ▶ Mondjuk el, hogy szerencsére ez nem egy bonyolult jogi szakszöveg, csak ismert dalok tartalmának "lefordítása" hivatali bikkfanyelvre.
- ▶ Kérjünk visszajelzést saját tapasztalatok, hivatalos iratok, jogi szövegek, használati utasítások olvasása során érzett frusztrációról.

Időkeret:

5-10 perc

Előkészület:

- ▶ Mindenkinél legyen egy példány a szövegből.

Hogyan végezzük a gyakorlatot?

- ▶ Osszuk ki mindenkinek a gyakorlat leírását,
- ▶ Kérjük meg a csoport tagjait, hogy a leírtak alapján azonosítsák be az ismert magyar népdalokat,
- ▶ Kérjünk visszajelzést.

Mik a tanulságok?

- ▶ nehéz a jogi szövegek értelmezése
- ▶ a gyerekeknek és szüleiknek nehézséget jelenthet megérteni a gyerekek jogait, ha nem megfelelő a nyelvezet, magyarázat
- ▶ nehéz az emberi jogokról gyerekbarát nyelven beszélni

Dalok:

1. "Sürgős figyelmeztetés minden kiskorú Katalin nevű lakosunk részére! Tudomásunkra jutott, hogy hazánkba betört oszmán csapatok Önöket célpontjuknak tekinthetik. Áldozataikat először mély nátrium-kloridos forrásban szeretnék megmeríteni, majd pedig abroncsok alsó tesztelésére használják fel. Tájékoztatjuk Önöket továbbá, hogy a nagy sebességgel közeledő oszmán csapatok megérkezésük után fejlődéssel történő kivégzést foganatosítanak."
2. "Megkérünk mindenkit, aki lépéseit nem tudja az általunk megadott ritmushoz koordinálni, ne álljon sorba este az üzemi konyhán, mivel számukra rétest biztosítani nem áll módunkban. Emellett felhívnanék viszont a figyelmet az említett táplálék pozitív tulajdonságaira, valamint arra, hogy Honvédségünk számára kifejezetten ezt az ételtípust írják elő a hivatalos szervek."
3. "Mivel a körzetünkben észlelhető csókák csípése madárinfluenzával fenyegethet, valamint látásában korlátozott kis korú varjak jelenléte is aggodalomra adhat okoz, gyermekünk keresztanyja két lóerős járművéért küldetett. Meg kell azonban tagadnom ezt a kérését, mivel e közlekedési eszközt szintén potenciális veszélyforrás, pontosabban tollas baromfi(a)k foglalták el."
4. "Teljesen felújított, eredeti meghajtással rendelkező nosztalgiavonat indul a második vágányról Kanizsa állomásra. Megerősítjük, hogy a vonat a kanizsai pályaudvarra megy. A szerelvény elején az irányítási funkciókért a gépész-menedzser felel, ő az, aki a szerelvényt hajtó mozdony irányvektorát és sebességét meghatározza. Más források szerint vonatkísérőként az utolsó kocsiiban tartózkodik az a töltött tézstaféleség, amelynek feje táplálkozásunk egyik legfontosabb gumós gyökérvényévé alakult."
5. „Értesítjük önt, hogy hő-és fénysugárzó tevékenységének elmulasztása esetén a kertgazdálkodásra kijelölt telkek mögött található baromfi állományának a súlyos hőveszteség következtében igen magas létszámbeli csökkenését lesz kénytelen elkönyvelni. Megértését köszönjük."
6. „Biológiai kutatócsoportunk élénken pigmentált, ámde farokkal és külső hallószervekkel nem rendelkező fiatal kérődzőre lett figyelmes. E rendhagyó tényt figyelembe véve lakásvásárlásunkat olyan helyszínen tervezzük, amelynek közvetlen közelében lehetőség van a tej piaci áron való beszerzésére."
7. „Környezetvédelmi hivatalunk megkér minden önálló tudattal és aktív mozgáskoordinációval rendelkező, folyamatosan fotoszintetizáló fanyúlványt és fotoszintézis-receptort, hogy rejtőzzön el. Nyomatékosan kérjük őket, rejtőzzenek el! Ezen kívül a tisztelt várakozók figyelmét felhívnanék a nemesfém nyílászáró átjárhatóságának újbóli létrejöttére, amely alatt kiemelten javasoljuk számukra a fej lehúzása melletti áthaladást."

8. „Minden olyan macskaféle, amelynek domináns genotípusa a szürke alapon csíkos (illetve ezeknek fejszőrzete külön), kérik a köpült tejtermék pontos helyének meghatározására. Együttműködésük már csak azért is rendkívül kívánatos volna, mivel arcszőrzetükön tisztán kivehető a bűnjel, melynek alapján kemény retorzióra számíthatnak.”
9. "Figyelem! Ismeretlen oknál fogva súlyosan megsérült egy hosszúlábú, "gilice" névre hallgató szárnyas. A madár lábszárán észlehető sebet vélhetően egy kis-ázsiai fiatalkorú vágóeszközzel ejtette, kezelését hazánk fia végzi fúvó, ütő és húros hangszerek együttes alkalmazásával."

1. Katalinka, szállj el, 2. Aki nem lép egyszerre, 3. Csip-csip csóka, 4. Megy a gőzös, 5. Süss fel Nap!, 6. Bocl-bocl tarka, 7. Bujj, bujj, zöld ág, 8. Cirmos cica, haj!, 9. Gólya, gólya, gillice)

Útmutató a 2. számú gyakorlathoz: Esetfeldolgozás egy Európai Emberi jogi Bizottsági döntés alapján!

Ezek az esetfeldolgozások lehetőséget adnak az emberi, gyermeki jogok elméleti és a résztvevők saját, tapasztalatokon, ismereteiken alapuló összevetésére, megvitatására különféle szakmák szemszögéből.

Módszer:

- ▶ Az esetek megbeszélése kisebb csoportokban zajlik, figyelve arra, hogy mely gyermekjogi cikkely megsértése figyelhető meg, illetve mennyiben tér el ennek megítélése a résztvevők körében.
- ▶ Érvek és ellenérvek megvitatása.

Időkeret:

- ▶ Összesen: ..... perc
- ▶ 1. rész: ..... perc; 2. rész: ..... perc; 3. rész: ..... perc (ha megadható)

Előkészület:

- ▶ Mindenkinél legyen egy példány a szövegből.

Hogyan végezzük a gyakorlatot?

- ▶ Osszuk ki az EEJB esetleírásokat,
- ▶ Kérjük meg a párokat, hogy a leírtak alapján azonosítsák be gyermekbántalmazás jeleit,
- ▶ Kérjünk visszajelzést.

Mik a tanulságok?

- ▶ nem könnyű meghatározni, hogy ki a bántalmazó
- ▶ nem nyilvánvaló, hogy mi a leghatékonyabb beavatkozás bántalmazás és elhanyagolás esetén
- ▶ néha nehéz eldönteni, hogy mi a gyermek legfőbb érdeke

Esetleírások:

1. esetleírás:

Egy 14 éves lányt a nevelőapja le akar filmezni meztelenül. A tervezett felvétel idején a svéd törvények még nem tiltották valakinek a filmezését, fényképezését az érintett beleegyezése nélkül, és így a jogi szabályozás szerint nem sérült személyes integritása.

Megvitatható kérdések:

- ▶ A nevelőapa a filmfelvétel készítésén túlmenően, ismereteink szerint nem követett el mást. Tekinthejtük ezt gyermekjogi sérelemnek, gyerekbántalmazásnak? Ha igen, miért? Ha nem, miért nem? Ha bántalmazás, akkor milyen típusú?
- ▶ Ha a korabeli svéd jogi szabályozás nem tiltotta ezt a tevékenységet, akkor elítélhető és megbélyegezhető a nevelőapa bántalmazóként?
- ▶ Ha a lány a filmezés idején csecsemő lett volna, az sértette volna a személyes integritását? Ha ez a vélekedés, hány éves kortól tekinthető ez így?
- ▶ Sérti a gyerek jogait, ha a szülő a csecsemőkori vagy későbbi fényképeit posztolja a facebook-on, vagy más internetes felületen?
- ▶ Franciaországban a szülőket 45000 Euro-ig terjedő pénzbüntetéssel és egy év börtönnel sújthatják, ha a gyerekük fotóit (nem világos, hogy bármilyet-e), az ő engedélye nélkül felteszik a digitális média felületekre, mert ez a magánélethez való jogot súlyosan sérti. Mit gondoltok erről?

Az EEJB határozata:

A Bíróság szerint az Egyezmény 8. cikkének megsértése történt (ez a magánélethez, privát szférához való jog). Kiemelték, hogy a svéd jogi szabályozás nem nyújtott kellő védelmet a panaszos magánélethez való jogának védelméhez, sem büntetőjogi, sem polgári jogi értelemben, és ez ellentmond az Egyezménynek. A nevelőapa viselkedése sértette a lány integritáshoz való jogát, különösen, hogy kiskorú volt, az eset a gyerek otthonában történt, és az elkövető egy olyan személy, akihez a lány kötődött és akiben bízhatott.

Európa Tanács Miniszterek Tanácsa ajánlást érdemes elolvasni (csak angolul elérhető): <http://www.assmbly.coe.int/CommitteeDocs/2013/Eintegritychildren2013pdf>.

2. esetleírás:

Egy négyes testvérpárról van szó. A Lány (Z) 1982-ben, az egyik fiú (A) 1984-ben, a másik fiú (B) 1986-ban, és a legkisebb lány (C) 1988-ban születtek angol szülők gyermekeként. A védőnő jelzése alapján a gyermekjóléti szolgálat kísérte figyelemmel a családot a következő 4,5 évben, többféle probléma miatt, többek között egy másik jelzés alapján, miszerint Z ételt lopott. Sokféle támogatást kaptak a szülők, míg 1989-ben egy betörés nyomozásakor a rendőrök súlyos állapotokat találtak a gyerekek szobáiban a lakásban. Többek között a matracok átáztak a vizelettől.

1990 márciusában jelentették, hogy A és Z ételt loptak az iskolai ételmiszertárolókból, A és B arcán karmolások, sérülések voltak láthatók. Több alkalommal jelzés érkezett, hogy a gyerekeket bezárták a szobáikba, és az ablakon széket találtak. Végül 1992 június 10-én a gyerekeket krízis nevelőszülőkhöz helyezték el, az anya kérésére, ellenkező esetben ő bántalmazni fogja őket. A kivizsgálást végző pszichológus súlyos lelki zavarokat állapított meg a három idősebb gyerek esetében, és azt mondta, hogy ez volt a praxisában a legszörnyűbb érzelmi bántalmazási és elhanyagolási eset, amit tapasztalt.

A kirendelt védő a helyi önkormányzat felelősségének megállapítását kérte az ellenük indított eljárásban, azt állítva, hogy a súlyos károkozás és elhanyagolás a hatóságok késedelmes, illetve elmulasztott beavatkozásának volt betudható a gyerekek jóléte és védelme érdekében. Az eset elérte a Lordok Házát, ahol elutasították. Döntését 1995 június 29-én úgy indokolta Lord Browne-Wilkinson bíró a három gyerek esetének elemzése alapján, hogy a közpolitikai szempontok alapján a helyi önkormányzatok nem vonhatók felelősségre, ha nem tesznek eleget a törvényben foglalt kötelezettségeiknek a gyerekek védelme érdekében.

Megvitatható kérdések:

- ▶ Ki a bántalmazó ebben az esetben? (anya, iskola, gyermekjóléti szolgálat, a rendszer, stb.)
- ▶ Mi lett volna az érdemi lépés, beavatkozás ebben az esetben?
- ▶ Volt olyan eset a csoport tagjainak praxisában, amikor hezitáltak egy döntés meghozatala vagy egy beavatkozás megtétele esetén? Mi volt ez, és miért?

Az EEJB határozata:

A Bíróság álláspontja szerint az ellátórendszer nem védte meg a gyerekeket és a három érintett gyerek nem kapott megfelelő segítséget, megsértve az Egyezmény 3. cikkét (tilos az embertelen és megalázó bánásmód), és 13. cikkét (jog a megfelelő segítségre).

A Bíróság kiemelte, hogy a 3. cikk az egyik legalapvetőbb értéket jelenti egy demokratikus társadalomban, szigorúan tiltva a kínzás, embertelen és megalázó bánásmód, vagy büntetés minden formáját, és amely a ratifikáló államok

esetében egyértelmű kötelezettséget jelent a polgáraik védelme tekintetében, akár intézményi, akár egyéni tevékenység keretében történik. A rendelkezésre álló eszközök megfelelő védelmet kellene, hogy nyújtsanak, különösen gyerekek és más kiszolgáltatott, védtelen emberek esetében, ideértve a minden megfelelő megelőző intézkedést a rossz bánásmód elleni védelem érdekében, amiről a hatóságoknak tudomása volt, vagy tudomása kellett volna, hogy legyen. Nem volt kérdéses, hogy a négy gyereket ért súlyos elhanyagolás és bántalmazás kimerítette az embertelen és megalázó bántalmazás kategóriáit. A Bíróság megállapította, hogy a gyanú szerinti elmaradt segítségnyújtás esetén az érintett áldozatokat és családjaikat megfelelő kompenzáció kell, hogy megillessen az állam és intézményei által elkövetett mindenféle értelemben vett károkért más szükséges intézkedések megtétele mellett. Az áldozatoknak nem volt módjában semmiféle kompenzáció kérése és az ehhez való hozzáférés sem, az elszenvedett sérelmekért, károkozásért, noha ez megillette volna őket a jogsérelemért, és a személyesen elszenvedett sérelmekért.

3. esetleírás:

Négy Tbilisziben élő grúz kérelmezőről van szó, N.Ts. nevű nőről és az ő 3 unokaöccséről, akik kiskorúak. Az anya – N.Ts. nővérének - halálát követően 2009 novemberében, a három fiú a nagynénjénél és az anyai nagyszülőknél éltek. Az apjuk G.B. kábítószerfüggősége miatt éppen elvonókúrán volt, korábban már elítélték kábítószer fogyasztás miatt. 2010 elején az apa a bírósághoz fordult, hogy nála helyezze el a gyerekeket. A bíróság kérte a helyi gyermekjóléti ellátást végzőket, hogy nevezzék ki a gyerekek képviselőit és érdekeik védelmére valakit, majd májusban a bíróság úgy döntött, hogy a gyerekeket az apánál helyezi el. Mivel a terápia eredményesnek tűnt, és nem szenvedett semmiféle mentális problémától, a bíróság úgy ítélte meg, hogy alkalmas a szülői feladatok ellátására. Egyidejűleg a bíróság nem találta megalapozottnak azt a jelentést, ami szerint a gyerekek szeparációs szorongástól szenvednek és negatív érzésekkel viseltetnek az apjuk iránt, ezért a nagynéninél történő elhelyezésen nem kellene változtatni. A gyermekjóléti szolgálat képviselőjét nem vonták be a döntéshez vezető folyamatba, és az anyai család fellebbezése során őt, mint "érdekelt felet" hallgatták meg. 2011 februárjában a másodfokú bíróság megváltoztatta a döntést, és egyetértett, hogy a gyerekek maradjanak az anya családjának gondozásában. A legfelső bíróság 2011 októberében visszautalta az esetet a másodfokú bírósághoz, ismételt mérlegelésre. 2012 februárjában megváltoztatták korábbi ítéletüket, és az apának ítélték a gyerekeket, a nagynéni és az anyai nagyszülők fellebbezését pedig elutasította a legfelső bíróság. Ennek ellenére a fiúk ott maradtak az anyai családban, mert nem voltak hajlandók az apához költözni, és kétszer is meghiúsult az a kísérlet, hogy átadják őket az apának.

A nagynéni, az általa beadott panaszban azt kifogásolta, hogy a bíróság megsértette a fiúk jogát a magán- és családi élethez (8. cikk) és a hatóságok elmulasztották megfelelően képviselni a gyerekek legfőbb érdekeit az eljárás során, tehát maga az eljárás sem volt megfelelő.

Megvitatható kérdések:

- ▶ Mi a gyerekek legfőbb érdeke ebben az esetben?
- ▶ Hogyan tudjuk eldönteni, hogy mi a legfőbb érdek? Hogyan készíthetjük fel a gyerekeket, hogy ők maguk is el tudják mondani a véleményüket?
- ▶ Előfordult a résztvevők praxisában olyan eset, amikor nehéz volt eldönteni, hogy mi a gyerek legfőbb érdeke?
- ▶ Hogyan lehetett azt a helyzetet megoldani?
- ▶ Mi segített a döntés meghozatalában?

Az EEJB határozata:

A Bíróság megállapította a 8. cikk megsértését, különösen mivel a gyerekek megfelelő képviselete nem volt biztosított a bíróság előtt, különös tekintettel a kijelölt szakemberre, akinek a szerepe és feladata nem volt világosan elhatárolva. A bíróság meg sem fontolta legalább a legidősebb fiú meghallgatását, ezen felül nem megfelelően mérte fel a gyerekek legfőbb érdekeit, nem véve figyelembe a gyerekek érzelmi állapotát.

Útmutató a 3. számú gyakorlathoz: Határozzuk meg a gyerekek jogait!¹

Fontos, hogy a gyerekek ismerjék és értsék a jogaikat. Ez a játék segíti a szakembereket, hogy a gyerekekkel megismertessék a jogaikat.

Hogyan végezzük a gyakorlatot?

- ▶ Osszuk ki a kártyákat (piktogramokat).
- ▶ Kérjük meg a résztvevőket, hogy válasszák ki azokat, amelyekről azt gondolják, hogy gyermeki jogok, és azokat, amikről azt gondolják, hogy nem azok.
- ▶ A kártyák között 11 "hamis" állítás van, mint például az, hogy "minden gyerek vezethet teherautót", és 14 „igazi” jog, mint például a "menekült gyerekek joga a speciális védelemre".
- ▶ Vitassuk meg, hogy hogyan segíthetjük a gyerekeket, és különösen a speciális szükségletű, kiemelkedően védtelen gyerekeket, hogy megismerjék és megértsék a jogaikat?

Esetleírások:

1. esetleírás:

Egy siketnéma gyermek szülei válni készülnek, és vita van közöttük a gyerek elhelyezéséről. Az apa azt szeretné, ha a gyermek kollégiumba menne, ahol szerinte jobbak az oktatási feltételek, míg az anya szerint az érzelmi támogatás ennél fontosabb és ezért ő együtt szeretne maradni a 10 éves gyerekkel. Ki beszéljen és hogyan a gyermekkel, ha osztott felügyelet mellett döntenek, és hogyan érhető el megegyezés ebben az esetben?

2. esetleírás:

Egy inkubátorban hagyott újszülöttet fogad örökbe egy család. Komoly lélektani és etikai dilemmát okoz a szülőknek, hogy elmondják-e a gyereknek, hogy örökbefogadása előtt az inkubátorba tette őt egy ismeretlen. Egyrészt nem akarnak neki hazudni, másrészt attól félnek, hogy nagyon komoly lelki sérülést okozhat az identitás és az önértékelés szempontjából is, ha nyilvánvalóvá válik, hogy elhagyták, és sosem fogja megismerni a vérszerinti családját, és születése körülményeit. A szakembereknek kell tanácsot adniuk.

---

¹ Ez a gyakorlat a Speak up! program keretében került kidolgozásra korábban. Lásd erről: <http://www.csagy.hu/projektek/befejezett/hallasd-a-hangod>

3. esetleírás:

Öt 3 és 14 év közötti korú testvér él egy nevelőszülői családban. A szülők a gyerekek bántalmazása miatt töltik börtönbüntetésüket, szülői felügyeleti joguk megszűnt. Mindegyikük örökbe fogadható, valamennyien cigányok. Magyarországon senki nem akarja őket örökbe fogadni, de külföldi örökbe fogadók szívesen magukhoz vennék a két legfiatalabb, 3 és 5 éves gyereket. Mik a gyerekek legfőbb érdekei? Különbözik, vagy egyezik?